

Evropský zákon o zdraví zvířat

Směrnice o přenosných chorobách zvířat (EU) 2016/429, též nazývaná Evropský zákon o zdraví zvířat byla Parlamentem EU přijata v březnu 2016 s platností od 21.dubna 2021. Má širší platnost než pouze zamezení šíření přenosných chorob zvířat, věnuje se i životní pohodě zvířat, které se zdravím úzce souvisí. Zabývá se prevencí, surveillance, eradikací, bio-bezpečností, sledovatelností zvířat a potravin z nich, dále vstupem zvířat a produktů do prostoru EU. Rozděluje odpovědnost za zdraví zvířat na část chovatelskou (včetně odpovědného podávání léčiv) a veterinární (zavádění preventivních opatření, časná detekce onemocnění, stanovení správné diagnózy a diferenciální diagnózy). Členské státy jsou úkolovány k provádění hlášení, eradikačních programů, výcviku, zajištění zdrojů a laboratorní kapacity.

Článek 25 směrnice stanoví, že provozovatel (chovatel, farmář) zajistí podle typu chovu, druhu a kategorie zvířat pravidelné veterinární prohlídky – z důvodu snížení rizik vzniku onemocnění.

Proběhly dva průzkumy FVE, v letech 2017 a 2022. Ve většině evropských farem návštěvy probíhají, ale mezi státy existují velké rozdíly. U většiny prohlídek byl jako hlavní zdroj informací soukromý veterinární lékař, který byl současně hlavním zdrojem informací pro samotného farmáře – o řízení, biologické bezpečnosti, odpovědném používání léků, o prevenci a sledování nemocí. Jednalo se při tom o různé typy návštěv, od povinných po dobrovolné, organizované samotnými farmáři, či nařízené státní organizací.

Ve státech, kde tomu tak není bylo naznačeno, že je nanejvýš důležité, aby soukromí veterináři byli zapojeni do provádění preventivních návštěv.

Podle průzkumu FVE 60 % zemí pravidelné preventivní veterinární prohlídky již zavedlo, 32 % je nezavedlo, polovina z nich uvádí, že implementace je v plánu (pravděpodobně i ČR).

Článek 25 této směrnice ustanovuje povinnost organizace návštěvy pro provozovatele jako systém kontrolního mechanismu; návštěva přitom není zamýšlena jako úřední kontrola, a v zásadě by tedy neměla být prováděna úředním veterinárním lékařem (výklad FVE). Dotazníkové výsledky uvádí tuto praxi ve 13 zemích, návštěvy vykonané jak soukromými, tak úředními veterináři jsou uváděny v některých severských státech (Švédsko, Finsko), ve Francii a ve Španělsku. Výhradně úředními veterináři jsou návštěvy vykonávané v Belgii, Švýcarsku a Estonsku, nebo se jedná o specifické kontroly, typicky jako reakce po zjištění nesprávného použití léčiv.

FVE proto vyzývá Evropskou komisi, aby vydala následnou legislativu, která zabrání soustavnému, nedostatečnému a nejednotnému uplatňování článku 25.

Veterinární poradenství jako součást návštěvy přináší zejména zlepšení životních podmínek zvířat a obohacení prostředí, zavádění bezbolestných technik (odrohování, kastrace), nouzové porážkové protokoly.

Pro naplnění smyslu ustanovení je důležitý kontrakt farmáře s veterinářem, uzavřený na delší časový úsek (půl roku a víc).

Německé řešení

Dosavadní zkušenosti prezentoval Siegfried Moder, prezident celoněmeckého veterinárního svazu „bpt“:

V Německu je trendem výrazný nedostatek veterinárních lékařů v oboru hospodářských zvířat, ubylo okolo 30 % za posledních 10 let (obdobně jako u nás). Jsou plně zaměstnaní léčebnou činností, chybí mladší ročníky. Vidí tři příčiny – pracovní podmínky a příjmy jsou obtížně slučitelné s rodinným životem, zemědělství nepůsobí na mladší generaci dobrým

dojem a ocenění veterinární práce na farmách je malé. Naproti tomu postavení úředního veterináře lépe odpovídá potřebám mladší generace: práce pro ženu s menšími zkušenostmi anebo zájmy v zemědělství, na částečný úvazek a práce z domova.

Ke zlepšení situace vedlo jednání „bpt“ s bavorským státním ministrem T. Glauberem: představili situaci na farmách a nápravná opatření z veterinárního úhlu pohledu.

Samotné kontroly farem nestačí a nelze je provádět častěji z důvodu malého počtu úředních veterinářů a velkého množství dalších úkolů veterinární správy. Vzhledem k tomu, že problémová zvířata na jatkách a v kafilériích vznikají ve stodole, musí se začít s nápravou nedostatků nebo se strategií na farmách.

Příprava na implementaci AHL byla zahájena v dubnu 2021 testovacím projektem na několika farmách v Horních Frankách (část Bavorska). Zahrnovala spolupráci externího dozoru stáda (Siegfried Moder), faremního veterináře, farmáře a úředního veterináře (Iris Fuchs). Projekt ukázal, že taková spolupráce funguje a přispívá ke zlepšení zdraví zvířat, welfare zvířat a ziskovosti farmy.

Bavorské ministerstvo zemědělství poskytlo finanční podporu na „Budoucí koncepci pro venkovské veterináře“, stojící na 5 pilířích.

1. Určit potřeby veterinárních lékařů formou dotazníku pro mladé veterinární lékaře a absolventy.
2. Zavedení magisterského studijního programu: "Management zdraví zvířat" jako Interdisciplinárního programu dalšího vzdělávání pro veterináře. Veterinární a zemědělské univerzity na projektu spolupracují a otevřely kurzy pro 20-30 studentů; základní kurzy i pro budoucí úřední veterinární lékaře.
3. Atraktivní cvičné modely: V současné době se prověřuje model „Zúčtovací bonus“.
4. GOT: Bavorské ministerstvo podpořilo pohotovostní poplatek GOT
5. Projekt bavorské sítě specialistů je realizován prostřednictvím bpt Landesverband Bayern; partnerem sítě je BLTK (Bavorská veterinární Komora) a finanční podpora byla poskytnuta bavorským ministerstvem ve výši 80 tis. EUR ročně na 2 roky.

Bavorská síť specializovaných chovatelů skotu zaměřených na mléčnou produkci stanovila obecné cíle: Aby se předešlo nedostatku veterinárních lékařů na chovech hospodářských zvířat a posílily se místní a regionální struktury prostřednictvím preventivní strategie v oblasti zdraví zvířat a aby se předešlo skandálům týkajícím se dobrých životních podmínek zvířat v chovech dobytka, je zapotřebí servisní síť veterinárních specialistů na podporu praktických veterinárních lékařů.

Veterinární analýza těchto údajů o zdraví zvířat je časově náročná, takže v regionech, kde jsou veterináři hospodářských zvířat početně nedostatečně zastoupeni a musí svůj čas omezit na základní a pohotovostní péči o stáda dojníc, je nezbytná podpora veterinárních specialistů. Odborník „ve službě“ je odpovědný pouze za vyhodnocení údajů jménem faremního veterináře, výslednou léčbu a terapeutická opatření smí provádět pouze faremní veterinární lékař.

Mléčné farmy/farmy skotu jsou kontrolovány veterinárními orgány z hlediska dodržování požadavků na dobré životní podmínky zvířat a jejich porušení je trestáno. Se zapojením „obsluhujících“ specialistů a místních praktických veterinářů mohou veterinární orgány získat odbornou podporu, farmy mohou být rehabilitovány s ohledem na dobré životní podmínky zvířat a zdraví zvířat a lze se tak vyhnout budoucím prohřeškům. Tento přístup uleví i veterinárním orgánům.

Od 21. dubna 2021 vstoupil v platnost „Zákon o zdraví zvířat“ nařízení (ES) 2016/429. Podle článku 25 musí zemědělci zajistit „zdravotní prohlídky zvířat“ veterinárními lékaři.

Praktická realizace

- 1) Pokročilý výcvik Výuka komplexní analýzy dat, správného krmení, faktorů a managementu zdraví zvířat
- 2) Provádění dalšího školení v „praxi“, na místě se provádí individuální školení pro majitele praxe s pomocníky. Je zahrnuto 5 veterinárních praxí s asistenty a 2 mléčné farmy - 4 x roční inspekce na mléčnou farmu a sledování veterinární praxe na místě.

Účastníci se veterinární praxe jsou mladé kolegyně, které rozpoznaly příležitost posunout veterinární praxi hospodářských zvířat kupředu, podpořit své chovatele, získat ocenění pro svou profesi a sladit tuto práci s plánováním rodiny.

Závěrem Siegfried Moser uvádí: Veterináři chápou komplexní vztah mezi zdravím zvířat, dobrými životními podmínkami zvířat, bezpečností potravin, udržitelností zemědělství, ochranou životního prostředí a ochranou klimatu. Jen potřebují být slyšeni!

Thierry Chambon z francouzské Národní společnosti veterinárních technických skupin (S.N.G.T.V.) prezentoval zkušenost s implementací AHL z Francie

Každý farmář musí vyplnit dokument od 2005 report ministerstva web, návštěvy financovány státem, 100 mil EUR/rok na každé farmě produkující potraviny.

Sbírají se epidemiol a socioklogicka datas kolektivní akční plán

Doporučení pro farmare sanzarni management zvířat

Dokument-vademecum pro attention of veterinarians, iusnadnuje vet na co se zamerit

Teleprocedura

Pedagogicka hlediska 1) informovat chovatele

Drubež 2022

Quine 2019

Swine topic biosecurity 20-21, videa

Risk analyze je poue mezi veterinarem a veterin arem, nehlasí se státu

Každý petshop, akvárium a producent společenských zvířat musí mít kontrakt s nějakým veterinářem

Mette Udahl AHL ve Skandinávii

Finsko, Dánsko a Švédsko implementovalo. Ve Švédsku a Finsku návštěvy vykonávají proškolení soukromí veterináři, objednatel je chovatelský svaz, jako orgán jistění kvality, nebo návštěvy provádí úřední veterináři. V Dánsku to jsou kontrahovaní výhradně soukromí veterinární lékaři.

Ve Švédsku jsou návštěvy povinné od jisté úrovně biosecurity, a v závislosti na tom, zda má farmář licenci na používání léčiv. Ve Finsku jsou návštěvy povinné u všech zemědělských producentů, chovajících zvířata. V Dánsku jsou povinné u všech chovatelů s počtem zvířat převyšujícím jistý počet kusů (vyjma drůbeže). Dobrovolné jsou pro chovatele ovcí, koz, norků, akvakultury a drobných chovatelů.

Norsko dosud neimplementovalo AHL, ale má plány. Posouzení pohody zvířat u mléčného skotu bude povinné každých 16 měsíců. Ministerstvo připravuje implementaci článku 25 pro další oblasti produkce.

V Dánsku jsou návštěvy povinné v chovech prasat a skotu, dobrovolné jsou u drůbeže, koz, ovcí, norků, ryb a zoo zvířat, návštěvy platí chovatel. Zaměření kontroly je vždy na biologickou bezpečnost a dobré životní podmínky zvířat, četnost je podle kategorie chovu.

U prasat se rozlišují dvě kategorie povinných návštěv: základní a rozšířené. U skotu jsou tři modely: základní – pro ty farmáře, kteří nemají licenci na provádění medikace, povinné jsou dvě návštěvy ročně.

Rozšířený modul prvního stupně se týká těch farmářů, kteří mají licenci k léčbě býků a neotelených krav. Povinné jsou min. čtyři (až devět) návštěv ročně.

Rozšířený modul druhého stupně je uplatněn na farmáře s licenci k podávání léků specifikovaně „pro nemoci ve stáji“. Zaměření na je opět na biologickou bezpečnost a dobré životní podmínky zvířat s frekvencí 12-26 návštěv ročně.

Dále jsou v Dánsku povinné návštěvy v profesionálních chovech koňů – povinná je jedna návštěva ročně, ale neví se, co je profesionální chov. Další druhy zvířat by měly být implementovány později.

Dánští veterináři musí prokázat farmářům, že dochází ke zlepšení provozních výsledků. Data jsou sbírána ve farmě vlastní firmě, chovatelském družstvu.

V Itálii existuje systém sběru a uschovávání dat o farmách, zahrnující epidemiologické a jiné údaje, využívají je jatka a farmáři údajně oceňují zlepšení zdraví a zjednodušení práce, které návštěvy přinášejí. Referoval Giovanbattista Guadagnini, prezident Evropské asociace zdraví prasat a viceprezident UEVP.

Chorvatští farmáři se systémem začínají, platí za návštěvy, do kontrol jsou zahrnuty všechny farmy, drůbež, prasata, skot, koně. Farmáři mají lepší výsledky. Veterináři ale už nejsou tak vítáni na farmách, protože peníze od státu jsou závislé na veterinárních hlášeních. Úřední veterináři pouze kontrolují, uvidí se, jak se to do budoucnosti vyvine.

V UK existují inspekční směrnice pro petshopy atd.

V Rakousku systém pokrývá většinu farem a 95% produkce zvířat. Data a protokoly jsou zasílány a mizí někde v systému, jakmile jde o hlášení velkých dat, farmáři říkají můj veterinář, a moje farma a nechtějí sdílet data.

FVE vypracovala doporučení pro to, čemu věnovat pozornost při návštěvě na farmě při provedení kontroly ve smyslu tohoto nařízení – poziční dokument FVE/020/doc/055 „Prevence je lepší než léčba“ přijatý dne 1.10.2021 (v originále: <https://fve.org/cms/wp-content/uploads/061-AHL-visits-adopted.pdf>, v českém překladu na webu KVL ČR).

Ačkoli se tato směrnice měla promítnout do národních zákonných norem již v dubnu t.r., v České republice se díky zdržení v parlamentu dostává novela Veterinárního zákona na jednání až nyní. Přesto neobsahuje téměř nic jak z článku 25, ani dalších úprav téměř nic. Přitom např. povinnost chovatele uzavřít s ošetřujícím veterinárním lékařem kontrakt na konkrétní časový úsek (roku, dvou či více), by byl přinejmenším pro mnoho kolegů významným přínosem. Jak zmiňuje studie FVE, tam kde jsou použita ustanovení navrhovaného zákona o zdraví zvířat dobře včleněna do národních předpisů, slouží oběma stranám, chovateli i veterináři, a především zdraví zvířat. Nezbude proto asi ani i v českých, moravských a slezských luzích a hájích a především v chovech zvířat se o uvedení evropské směrnice v život zasadit vlastními silami.

Zapsal pod dojmem jednání Valné hromady federace veterinárních lékařů Evropy v Londýně ve dnech 16-18.6.2022 Jan Bernardy